

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№6(3)

2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 484 sahifa,
9-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

O'zbek bolalar folklorining etnopsixologik jihatlarini o'rganishning ahamiyati.....	10
<i>Alimbayeva Shaxlo Tursunovna</i>	
The Convergence of Educational Paradigms: Policy Borrowing, Adaptability, and Institutional Reform in Uzbekistan's Modern School System	15
<i>Lola Rakhmonovna Djurakulova, Karina Eduardovna Bushevskaya</i>	
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarida valeologik kompetensiyalarni rivojlantirish	21
<i>Xudoyberdiyev G'iyosiddin Baxtiyor o'g'li, Mamatqulov Davronbek Abdig'apparovich</i>	
Autizm spektridagi buzilishlarga ega bolalar rivojlanishida STEAM ta'lim texnologiyasining pedagogik ahamiyati.....	25
<i>Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Zuhra Adizovna</i>	
Ozodlikdan mahrum qilingan shaxsning jazoni ijro etish muassasasidagi moslashuvining psixologik xususiyatlari	30
<i>Saydullayeva Muxabbat Abdullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati.....	33
<i>Shodiyeva Gulruh Xayrullayevna, Ergasheva Farog'at</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida gamifikatsion topshiriqlar asosida divergent fikrlashni shakllantirishning didaktik mexanizmlari.....	37
<i>Jalilov Muhammadali Abdumutalibovich, Saloydiovva Sevaraxon Mahammadsharif qizi</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy faoliyat tajribasini shakllantirish	41
<i>Sayfiddinova Muxlisa Sayfiddinova</i>	
Harbiy xizmatchilar oilalarida inqirozlarni profilaktika qilishda ijtimoiy-psixologik xizmatlarning o'rni	45
<i>Sh. S. Kurbanova</i>	
Yosh onalarning pedagogik kompetensiyalariga oid ilmiy-nazariy yondashuvlar	49
<i>Yuldasheva Zulayxo Sadullayevna</i>	
Роль нарративно-экспозиционной терапии при работе с детьми, репатрированными из ЗОН вооружённых конфликтов	53
<i>Юлдашев Санжар Рузимуродович</i>	
Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar: muammo va uning yechimlari.....	57
<i>Mamatova Karomat Ilhomjonovna</i>	
Bitiruvchi sinf o'quvchilarini kasb-hunarga yo'naltirish jarayonlarida individual yondashuvning ahamiyati ...	61
<i>Asilova Sanobar Xatamboevna</i>	
Optika bo'limini o'qitishning didaktik asoslari.....	66
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Shomurodova Maftuna Tolibjon qizi, Rayimova Muazzam Xolbobo qizi</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarida kompyuter grafikasiga oid kompetensiyalarni rivojlantirish uchun Gamified Project-Based Learning asosidagi integrativ metodika ishlab chiqish	69
<i>D. Y. Pulatova, G' R. Berdiyev</i>	
Psixologik savodxonlikning o'smirlar akademik savodxonligiga ta'siri.....	76
<i>Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida fizika darslarida loyihaviy ta'limni qo'llashning pedagogik asoslari	81
<i>Ismonov Turgunpulat To'liqinovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning tabiatga oid kompetensiyalarini rivojlantirishda mashg'ulot, ekskursiya va sayrlardan foydalanish metodikasi.....	84
<i>Maripova N. X.</i>	
Individual yondashuvga asoslangan pedagogik mexanizmlarni amaliyotga joriy etish metodikasi	88
<i>Nurova Malika Abduzairovna</i>	

Communicative Learning as a Basis for Critical Thinking Development	92
<i>Petrosyan Nelya Valerevna, Khalilova Farangiz Khoshimovna</i>	
Nikohdan oldingi hissiy-emotsional kompetentlikni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik omillari	97
<i>Raximova Gulxayo Alisherovna</i>	
Talabalarda chidamkorlikni rivojlantirishning ahamiyati	100
<i>Shaalimov Muxtorsha Atxamovich</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ertaklar orqali tarbiya berish usullari	105
<i>X. Sh. Ochilova</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda interfaol ta'lim texnologiyalarining samaradorligi	109
<i>Xalilova Dilnoza Furkatovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kitobxonlik madaniyatini kreativ yondashuvlar asosida shakllantirish imkoniyatlari	112
<i>Xolyigitova Bahoroy Kimsanboyevna</i>	
Bo'lajak buxgalleriya hisobi va audit sohasidagi talabarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari	117
<i>Arziyeva Visola Namozovna</i>	
Boshlang'ich ta'lim mazmunini tizimlashtirishning didaktik va aksiologik tamoyillari	121
<i>Shabbazova Dilfuza Ruzikulovna</i>	
Munis Xorazmiy devonining o'rganilishi va uning tarixiy-etimologik tahlili	125
<i>Sharopova Durdona Azim qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida pedagogik kompetensiyalarni takomillashtirish asoslari	129
<i>Tashmatova Gulzoda</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvining didaktik imkoniyatlari	133
<i>To'xtaboyeva Maftunaxon G'aniyevna</i>	
Raqamli pedagogikaning zamonaviy ta'lim rivojlanishidagi o'rni	137
<i>Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna</i>	
Talabalar jamoasida uchraydigan nizoli vaziyatlarning diagnostik tahlili	142
<i>Vaxobova Muxtabar Nurmuhimmat qizi</i>	
Kreativ yondashuv asosida talabalarining kasbiy sifatlarini shakllantirish	146
<i>Xolmatova Gulhayo Ulug'bekovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasining psixologik asoslari	151
<i>Xurvaliyeva Tarmiza Latipovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlarining boshqaruv samaradorligini oshirishda media va axborot savodxonligini rivojlantirish modelini takomillashtirish	156
<i>Abdulxakimova Ziyoda Latibjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsda muammoli STEAM loyihalarini yaratish ko'nikmalarini rivojlantirish	161
<i>M. S. Achilova</i>	
Optik tushunchalarni shakllantirish metodikasi	165
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Cho'liyeva Sofiya Sobirjon qizi, Shog'dorova Moxinur Bobomurot qizi</i>	
PHET simulyatsiyalari yordamida optikani o'rgatish	169
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Toshmirzayeva Buvioysha Panji qizi, Ruziyeva Jasmina Sirojiddin qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari ijodiy fikrlashini o'ziga xos jihatlari	173
<i>Gafurova Shoxista Erali qizi</i>	
O'zbekiston hududlarida yengil atletika infratuzilmasi va sportchilar tayyorlash tizimini tashkiliy-boshqaruv asoslari	178
<i>Hakimova Mushtariybonu Hamidovna, Tursunpolatova Ziyoda Jahongir qizi</i>	
O'zbekistonda mustaqil fikrlash muammosi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar tahlili	181
<i>Tursunova Dilbar Zafarovna</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Methodology for Developing Competencies in Primary Education and the Communicative Analysis of Oral Speech..... 184 Turumbetova Aygul Yusupbaevna	184
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini "Tarbiya" darslarida o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga o'rgatish metodikasi ..... 189 Ummatkulova Sayyora Shovkatovna	189
	Boshlang'ich sinflarda matematika ta'limini tashkil etish ..... 191 Saydullayeva Shabbona Ashraf qizi, Axtamqul Azamqulov, Anvar Yusupov	191
	Metakognitiv xabardorlik ko'rsatgichlarining ta'lim shakliga bog'liqligi..... 195 Ermatova Robiya Bekjonali qizi	195
	The Integration of Artificial Intelligence Technologies in Esp Instruction: Enhancing Professional Communicative Competence in Higher Education ..... 199 Ismailova Shaira Ferdausovna	199
	Intercultural Communicative Competence in English Language Teaching: Preparing Global Learners ..... 204 Maqsudova Gulnoz Olimovna	204
	Teaching Reading Through Multimodal Texts: Enhancing Comprehension and Engagement in EFL Classrooms ..... 208 Norboyeva Shahnoza Jo'rabek qizi	208
	Digital Technologies and Cognitive Competence Development in English Language Teaching ..... 212 Sharipova Muhabbat Erkinovna	212
	Raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellektga asoslangan elektron o'quv resurslarini loyihalashning konseptual-pedagogik asoslari va didaktik muammolar tahlili..... 216 Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Raxmonov Ziyodillo Xusanovich	216
	Boshlang'ich ta'limda timss mezonlari: kontekstli muammolarga yondashuv ..... 222 Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li	222
	O'qituvchilarning qadriyatlarini va stressga barqarorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning psixologik tahlili ..... 227 Yuldashova Dilafuz Shavkatovna	227
	Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentsiyasini shakllantirish pedagogik muammo sifatida ..... 229 Safarova Madina Azamat qizi	229
	Социально-психологические особенности отношения студентов к использованию искусственного интеллекта chatgpt в образовательной деятельности..... 233 Аскарлова Гулрух Оринбасаровна	233
	Диалог культур в произведениях русскоязычных писателей Узбекистана XXI века ..... 239 Чернова Татьяна Алексеевна, Отакулов Ғолиб	239
	Русский язык как пространство межкультурной коммуникации в литературе Узбекистана ..... 242 Чернова Татьяна Алексеевна, Имамов Жавлонбек, Абдурахмонов Элбек	242
	Umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya va sport tadbirlarining asosiy shakllari ..... 245 Abdukarimov Nurmaxan Amirxanovich	245
	Orol bobo obrazi orqali inson va tabiat birligining talqini ..... 249 Hayotova Diyora Hamid qizi	249
	Yosh taekvondochilarda (10–12 yoshli) kuch, tezkorlik va ephillik sifatlarini takomillashtirish metodikasi .. 254 Iminova Z. B., Nazarova M. A.	254
	Oliy ta'lim muassasasi kafedra mudirlarida liderlik xususiyatini rivojlantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar .... 258 Mamatkulova Kimyoxon Abdujalilovna	258
	Mediafalsafaning oliy ta'lim tizimidagi didaktik imkoniyatlari va pedagogik funksiyalari ..... 265 Mirabdullayev Izzatillo Isroiljon o'g'li	265
	Maktabgacha ta'lim tashkiloti kun tartibini to'g'ri tashkil etishda tarbiyachining roli..... 271 Muminova Gulasal Baxodirovna	271
	Soft Skills yondashuvi asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik muloqot madaniyatini shakllantirish ..... 275 Quvonova Nodirabegim Shavkat qizi	275
	Tasviriy faoliyat jarayonida eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning kognitiv jarayonlarini rivojlantirish .. 280 Sadirova Kamola Giyozovna	280

Inklyuziv ta'lim sharoitida maxsus pedagogik metodlar orqali o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlash.....	284
<i>Suyunova Kamola Jamshed qizi, Suvonova Kamola Rayimkulovna</i>	
Web-dizayn texnologiyalari asosida bo'lajak informatika va axborot texnologiyalari o'qituvchilarining raqamli kompetentligini shakllantirish metodikasi	287
<i>Ulmasbek Abdubanapovich Yuldashev, Prof. Dr. Ayhan Istanbulu</i>	
O'smirlar axloqiy rivojlanishining psixologik determinantlari va ularni takomillashtirish mexanizmlari	293
<i>Umaraliyev Muzaffarjon Muhammadjon o'g'li</i>	
Oliy ta'limda o'zbek tili fanini o'qitish: muammo va yechimlar	297
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Folklor motivlarining bolalar xarakteri shakllanishidagi o'rni.....	300
<i>Safarova Nigora Oxunjonovna, Sayfilloyeva Jasmina Jahongirovna</i>	
Kreativ pedagogga qo'yiladigan talablar va uni shakllantirish bosqichlari	304
<i>Abdialimova Maxfuza Safarboy qizi</i>	
Biologiya darslarida STEM va biotexnologiya integratsiyasining nazariy poydevori	307
<i>Abdusamatov Abduqodir Norqul o'g'li</i>	
The Effectiveness of Project-Based Learning in Developing 21 st -Century Skills Among EFL Learners	314
<i>Axmatova Munisa Orif qizi</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarning o'yin faoliyati asosida ijtimoiylashuvi.....	320
<i>P. M. Pulatova, El'muradova Madina Yangiboy qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini xalq og'zaki ijodi asosidagi didaktik o'yinlar orqali rivojlantirishning lingvopsixologik va tarbiyaviy mexanizmlari	326
<i>Muqimova Gullola Qobil qizi, Sultonov Humoyun Ulug'murodovich</i>	
Tillarni o'qitish jarayonini modellashtirishning metodologik asoslari	330
<i>Nurkeldi Jarasbayev</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalarining informatika ta'limidagi o'rni va ahamiyati	334
<i>Abdullayev Abubakir Narzullayevich, Xurozboyeva Sevinch Abror qizi</i>	
Научно-методологические основы организации психопрофилактической и психокоррекционной работы в практической психологии	337
<i>Ядгарова Озода Ибрагимовна</i>	
Raqamli ta'lim muhitida birlamchi manbalar bilan ishlashning sun'iy intellektga asoslangan pedagogik-metodik mexanizmlari	342
<i>Yursinboyev Jaxongir Mexrojiddin o'g'li</i>	
Zamonaviy biologiyada umumiy genetikaning o'rni va istiqbollari	348
<i>Ko'bayev Jurabek Eshmamatovich</i>	
Разработка системы мониторинга информационной безопасности для высших учебных заведений... ..	352
<i>Хамроев Шохбоз Султонмуродович</i>	
Klaster metodi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida matnli masala yechish ko'nikmasini rivojlantirish ..	356
<i>Atoeva Laylo Akram qizi</i>	
Ta'lim subyekti sifatida o'qituvchi va sun'iy intellektning psixologik-pedagogik xususiyatlarini qiyosiy tahlil qilish	363
<i>Mirзахmatova Sayyora Saydaxmatovna</i>	
Research Methodologies for Examining English Texts Focused on Ecotourism Destinations	366
<i>Nurbek Yavqochev</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar aqliy rivojlanishida bolalar adabiyotining o'rni.....	369
<i>Yuldoshova Mexriniso</i>	
Integrativ yondashuvning logopedik mashg'ulotlar orqali dizartriyaning korreksiyalashdagi ahamiyati	372
<i>Akramov Dostonbek Ikromjon o'g'li</i>	
Jismoniy tarbiya darslarida pedagogik texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi	378
<i>Axmedjanov Shuhrat Boltayevich</i>	
Og'zaki nutqni baholash va rivojlantirish omillari va nutqiy vaziyatlar	381
<i>G'aybulloyeva Feruza Bobir qizi</i>	
Hayotiy vaziyatlar asosida matematik tasavvurlarni shakllantirish	384
<i>Raimberdiyeva Sh. N., Ismoilova M. M.</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	The Role of Word Formation Processes in Enriching the Vocabulary of the English Language ..... 387 Qoldigiz Mirzayeva
Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanishini psixodiagnostika qilishning nazariy va amaliy asoslari ..... 391 Radjabova Dilnura Anvarbekovna	
Maktabga tayyorlov yoshida aqliy tarbiyalashda didaktik o'yinlarning o'rni va ahamiyati..... 397 Ziyodullayeva Ruxshona O'ral qizi, Ismoilov Bobur Tohirovich	
O'quvchilarda tanqidiy fikrlash va axborotni saralash kompetensiyasini rivojlantirishning neyropedagogik mexanizmlari ..... 401 Xolmatova Saboxat Iloxomjon kizi	
Akmeologik yondashuv asosida talabalarda konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishni takomillashtirish ... 408 Xoshimova Muazzamxon Zaynalobidinovna	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining dirijyorlik apparatini shakllantirishda qo'llaniladigan interfaol metodlarning ahamiyati..... 413 Z. A. Nuraliyeva	
3-sinf ona tili darsligidagi birikuvchanlikka doir mashqlar tahlili..... 417 Safarov Firuz Sulaymonovich, Hamroyeva Zahro G'afforovna	
Лингво-дидактические требования к организации дистанционного обучения иностранному языку: цифровизация, инклюзия и мировой опыт ..... 420 Азимова Ситора Рахимовна	
Развитие альтруистической самоотверженности у подростков на основе прогрессии навыков позитивного мышления ..... 429 Ахрарова Шоира Батыровна	
“Лишний человек” и трагическое осознание своей ненужности ..... 433 Мустафоева Холида Худжагелдиевна	
Talaba-psixologning kasbiy muhim sifatlarini takomillashtirish amaliy ishga tayyorlik omili sifatida ..... 438 Nurimbetova Elmira Jumamuratovna	
Texnologiya faniga sun'iy intellekt texnologiyalarini integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari ..... 441 Abdufatayev Sherjaxon Abduazimovich, Yaminova Nargiza Nuriddinovna	
Alisher Navoiy ijodiy merosida ustoz-shogird munosabatlarining aksiologik asoslari ..... 444 Abdullayeva Sabohat G'ayratullayevna	
The Role of Artificial Intelligence in Enhancing English Language Teaching and Learning ..... 448 Asamatdinov Alim Baxtiyarovich, Ochilova Dilfuza Nematovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida monologik nutqni shakllantirishda savod o'rgatish, matn bilan ishlash va audiovizual vositalarning ahamiyati ..... 451 Ikromova Gulhida Axmadillo qizi, Axmadjonova Dilroz Abdulaxad qizi	
Raqamlashtirish sharoitida talabalarda korrupsiyaga nisbatan intolerant madaniyatni rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari ..... 456 Axmedova Dilnora Kobiljonovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida steam texnologiyasidan foydalanishning amaliy asoslari ..... 460 Boltayeva Nasiba Iltom qizi	
Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi ..... 464 Bozorova Nigora Sodiqjon qizi	
Kontekstli yondashuv orqali bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining lisoniy-pragmatik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish ..... 467 Eshoqulova Kamola Ibroximovna	
Eshitishida nuqsoni bo'lgan o'quvchilar muloqot ko'nikmalarini shakllantirish texnologiyalari ..... 471 Isoqjonova Dilfuzaxon Muxtorjon qizi	
Talabalik davrida o'quv faoliyatidan qoniqqanlik va lokus nazorat o'rtasidagi o'zaro aloqadorlikning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari..... 474 Jo'rayeva Iqbolxon Po'latovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yo'l harakati xavfsizligi kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasi ..... 479 Jumayev Yunus Rashidovich	

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING PSIXOLOGIK RIVOJLANISHINI PSIXODIAGNOSTIKA QILISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI

Radjabova Dilmura Anvarbekovna

Ma'mun universiteti Psixologiya yo'nalishi talabasi

Taqirizchi: Razakova Rayxan Saylaubekovna

Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanishini o'rganishda psixodiagnostikaning nazariy va amaliy ahamiyati keng yoritilgan. Bolalarning bilish jarayonlari, emotsional-irodaviy holati, shaxsiy va ijtimoiy rivojlanish xususiyatlarini aniqlashda qo'llaniladigan psixodiagnostik metodlar tahlil qilinadi. Shuningdek, psixodiagnostika natijalari asosida olib boriladigan rivojlantiruvchi va korreksion ishlarning samaradorligi ochib beriladi. Maqola maktabgacha ta'lim muassasalari psixologlari, tarbiyachilar va psixologiya yo'nalishi talabalari uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: psixodiagnostika, maktabgacha yosh, psixologik rivojlanish, bilish jarayonlari, emotsional holat, shaxs.

Abstract: This article extensively highlights the theoretical and practical significance of psychodiagnostics in studying the psychological development of preschool children. Psychodiagnostic methods used to identify children's cognitive processes, emotional-volitional states, and personal and social development characteristics are analyzed. In addition, the effectiveness of developmental and corrective activities carried out on the basis of psychodiagnostic results is revealed. The article is intended for psychologists of preschool educational institutions, educators, and students majoring in psychology.

Key words: psychodiagnostics, preschool age, psychological development, cognitive processes, emotional state, personality.

Аннотация: В данной статье широко освещаются теоретическое и практическое значение психодиагностики в изучении психологического развития детей дошкольного возраста. Анализируются психодиагностические методы, применяемые для выявления особенностей познавательных процессов, эмоционально-волевой сферы, личностного и социального развития детей. Также раскрывается эффективность развивающей и коррекционной работы, проводимой на основе результатов психодиагностики. Статья предназначена для психологов дошкольных образовательных учреждений, воспитателей и студентов психологических направлений подготовки.

Ключевые слова: психодиагностика, дошкольный возраст, психологическое развитие, познавательные процессы, эмоциональное состояние, личность.

KIRISH

Mamlakatimizda yosh avlodni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash, ularning intellektual, ma'naviy va psixologik rivojlanishini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish, bolalarning sog'lom va uyg'un rivojlanishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, ularning individual xususiyatlarini erta aniqlash hamda rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Maktabgacha yosh davri inson hayotidagi eng muhim bosqichlardan biri bo'lib, ushbu davrda bolaning bilish jarayonlari, emotsional-irodaviy sohasi, ijtimoiy munosabatlari va shaxs sifatidagi shakllanishi jadal sur'atlarda rivojlanadi. Shu sababli bolalarning psixologik rivojlanish darajasini ilmiy asosda baholash va diagnostika qilish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilingan. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 30.09.2024 yildagi PF-152-son¹ "Maktabgacha ta'lim sifati va samaradorligini yanada oshirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida

1 <https://lex.uz/docs/-7128182>

”gi Farmoni maktabgacha ta’lim sohasini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qildi. Mazkur farmon asosida Maktabgacha ta’lim vazirligi tashkil etilib, bolalarning sifatli ta’lim va tarbiya olishi uchun keng imkoniyatlar yaratildi.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi PQ–4312-son² “O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Qarori maktabgacha ta’lim muassasalarida ta’lim sifati va samaradorligini oshirish, bolalarning rivojlanish ko‘rsatkichlarini muntazam monitoring qilish hamda zamonaviy diagnostik usullardan foydalanishni ustuvor vazifa sifatida belgilab berdi.

Bundan tashqari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida ham yosh avlodning intellektual salohiyatini oshirish, ta’lim sifatini yaxshilash va har bir bolaning qobiliyatlarini erta aniqlashga qaratilgan vazifalar belgilangan. Ushbu vazifalarni samarali amalga oshirishda psixodiagnostika muhim vosita hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanishi va uni psixodiagnostika qilish masalasi psixologiya fanida muhim ilmiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu muammo bo‘yicha ko‘plab olimlar tomonidan fundamental tadqiqotlar olib borilgan.

L.S. Vygotskiy o‘zining bolalar rivojlanishiga bag‘ishlangan tadqiqotlarida shunday fikr bildiradi: “Bolaning psixik rivojlanishi ijtimoiy muhit bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, u kattalar bilan hamkorlik jarayonida shakllanadi” [1, B. 86]. Ushbu fikrdan ko‘rinadiki, bolaning rivojlanishini baholashda uning atrof-muhit bilan munosabatlarini hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Bizningcha, maktabgacha yoshdagi bolalarda psixodiagnostika olib borishda faqat individual ko‘rsatkichlar emas, balki bolaning oila va ta’lim muassasasidagi ijtimoiy munosabatlari ham tahlil qilinishi lozim.

R.S. Nemov psixodiagnostika masalasiga to‘xtalib, quyidagicha ta’kidlaydi: “Psixodiagnostika shaxsning psixologik xususiyatlarini aniqlashga qaratilgan maxsus metodlar tizimidir”. Ushbu ta’rif psixodiagnostikaning ilmiy-amaliy mohiyatini ochib beradi. Tadqiqotchining ushbu fikriga qo‘shilgan holda aytish mumkinki, maktabgacha yoshdagi bolalarda psixodiagnostik metodlar yosh va individual xususiyatlarga mos, qiziqarli hamda tabiiy faoliyat asosida tashkil etilishi zarur.

L.I. Bojovich tadqiqotlarida bolalik davrida shaxsning shakllanishi emotsional soha va motivatsiya bilan chambarchas bog‘liqligini ko‘rsatadi. Uning fikricha, bolaning ichki ehtiyojlari va qiziqishlarini inobatga olmasdan turib, psixologik rivojlanishni to‘liq baholash mumkin emas [3]. Bu yondashuv psixodiagnostika jarayonida bolaning emotsional holatini aniqlash muhimligini tasdiqlaydi.

V.M. Karimova o‘z ilmiy ishlarida maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish jarayonlari, nutq va ijtimoiy moslashuvini o‘rganishda kompleks psixodiagnostik yondashuv zarurligini ta’kidlaydi. Uning fikrlariga ko‘ra, diagnostika natijalari asosida olib borilgan rivojlantiruvchi va korreksion ishlar bolaning shaxs sifatida shakllanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi [4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanish darajasini aniqlashga qaratilgan bo‘lib, unda R.S. Reymbaeva tomonidan ishlab chiqilgan “Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanish diagnostikasi” metodik qo‘llanmasida tavsiya etilgan testlardan foydalanildi. Tadqiqot maktabgacha ta’lim muassasasi sharoitida, bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda, individual tarzda o‘tkazildi [5].

Bolalarning idrok va makon tasavvurlarini aniqlash maqsadida “Shakllar qutisi” va “Kesilgan rasmlar” metodikalari qo‘llanildi. Ushbu testlar orqali bolalarning shakl va predmetlarni yaxlit holda idrok etish, ularni solishtirish va qayta tiklash qobiliyatlari baholandi. Testlar o‘yin shaklida o‘tkazilib, bolaga topshiriqlar sodda va tushunarli tarzda izohlandi.

Mayda motorika va tafakkur rivojlanishini aniqlash uchun “Matryoshkalar” metodikasi qo‘llanildi. Ushbu metodika yordamida bolaning hajm tushunchasi, qo‘l harakatlari muvofiqligi va topshiriqni ketma-ket bajarish qobiliyati kuzatildi.

Bolalarning xotira va diqqat jarayonlarini o‘rganishda “Sakkizta predmet”, “O‘xshashini top” hamda “Labirint” metodikalari ishlatildi. Ushbu testlar orqali bolalarning eslab qolish hajmi, diqqatni jamlash, barqarorlik va ko‘rsatmaga amal qilish darajasi aniqlanib, natijalar ball tizimi asosida baholandi.

² <https://lex.uz/ru/docs/-4327235>

Mantiqiy fikrlash va umumlashtirish qobiliyatini aniqlash uchun “Rasm uchun uychni top” metodikasi qo'llanildi. Ushbu test davomida bolalarning predmetlarni funksional belgilariga ko'ra guruhlash va o'z tanlovini izohlab bera olish ko'nikmalari tahlil qilindi.

Bolalarning tasavvur va ijodiy fikrlash darajasini baholash maqsadida “Bu nimaga o'xshaydi?” metodikasidan foydalanildi. Test jarayonida bolaning moslashuvchan fikrlashi, obrazli tasavvuri va erkin javob bera olish qobiliyatiga e'tibor qaratildi.

Olingan natijalar har bir metodika bo'yicha belgilangan baholash mezonlari asosida tahlil qilinib, bolalarning psixologik rivojlanish darajasi aniqlanib, xulosalar chiqarildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanish xususiyatlari. Maktabgacha yoshdagi bolalarda idrok, diqqat, xotira, tafakkur va nutq kabi bilish jarayonlari jadal rivojlanadi. Idrok asosan konkret-obrazli xarakterga ega bo'lib, bolaning atrof-muhitni anglashida muhim rol o'ynaydi. Diqqat esa dastlab ixtiyorsiz bo'lib, asta-sekin ixtiyoriy diqqat shakllana boshlaydi.

Xotira jarayonida obrazli va emotsional xotira ustunlik qiladi. Tafakkur esa ko'proq amaliy va obrazli xarakterda namoyon bo'ladi. Nutq rivoji bolaning ijtimoiylashuvi va muloqot jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

Diagnostika natijalariga asoslanib rivojlantiruvchi va korreksion mashg'ulotlar tashkil etiladi. Psixolog, tarbiyachi va ota-onalar hamkorligida olib borilgan ishlar bolaning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Tadqiqotda jami 40 nafar maktabgacha yoshdagi bola ishtirok etdi.

Jins bo'yicha chastotali tahlil. SPSS dasturida o'tkazilgan chastotali tahlil natijalariga ko'ra, tadqiqotda ishtirok etgan bolalarning 15 nafari o'g'il bolalar (37,5 %), 25 nafari qiz bolalar (62,5 %)ni tashkil etdi. Natijalardan ko'rinib turibdiki, tanlanmada qiz bolalar son jihatdan ustunlik qiladi. Bu holat tadqiqot natijalarini jins omili nuqtayi nazaridan tahlil qilishda e'tiborga olinishi lozim, chunki guruhlar son jihatdan teng emas.

Jinslar bo'yicha jamlanma foiz (cumulative percent) 100 %ni tashkil etib, barcha ishtirokchilar to'liq qamrab olinganligini ko'rsatadi. Ushbu chastotali taqsimot keyingi bosqichlarda jinslar o'rtasidagi farqlarni aniqlashda parametrik yoki noparametrik mezon tanlashga asos bo'lib xizmat qiladi.

Yosh bo'yicha chastotali tahlil. Yosh ko'rsatkichlari bo'yicha chastotali tahlil natijalariga ko'ra, tadqiqotda ishtirok etgan bolalarning 3 nafari 5 yosh (7,5 %), 8 nafari 4 yosh (20,0 %), 18 nafari 5 yosh (45,0 %) va 11 nafari 6 yosh (27,5 %)ni tashkil etdi. Ushbu natijalar shuni ko'rsatadiki, tadqiqotda asosan 5–6 yoshli bolalar ustunlik qiladi, bu esa tadqiqot mavzusining aynan maktabgacha katta yosh bosqichiga mos ekanligini tasdiqlaydi.

Jamlanma foiz ko'rsatkichlariga ko'ra, ishtirokchilarning 72,5 %i 5 yoshgacha bo'lgan, qolgan 27,5 %i 6 yoshli bolalardan iborat.

Umuman olganda, chastotali tahlil natijalari tanlanmaning tarkibi jins va yosh jihatidan tahlil qilinganligini, ma'lumotlarning asosiy qismi valid ekanligini hamda keyingi statistik mezonlarni tanlash uchun yetarli asos mavjudligini ko'rsatdi.

Kolmogorov–Smirnov testi bo'yicha tahlil. Tadqiqotda qo'llanilgan psixodiagnostik testlar natijalarining taqsimot xususiyatlarini aniqlash maqsadida bir namunali Kolmogorov–Smirnov normallik testi o'tkazildi. Ushbu test yordamida ma'lumotlarning normal taqsimotga mos yoki mos emasligi tekshirildi, bu esa keyingi statistik mezonlarni tanlash uchun muhim asos hisoblanadi.

SPSS dasturida o'tkazilgan tahlil natijalariga ko'ra, “Shakllar qutisi”, “Matrushkalar”, “Kesilgan rasmlar”, “Sakkizta predmet”, “Labirint”, “O'xshashini top”, “Rasm uchun uychni top” hamda “Bu nimaga o'xshaydi” testlari bo'yicha barcha o'zgaruvchilarda Kolmogorov–Smirnov Z statistikasi yuqori qiymatlarni ko'rsatdi ($Z = 0.382$ dan 0.500 gacha).

Barcha testlar bo'yicha asimptotik ahamiyatlilik darajasi $p = 0.000$ ($p \leq 0.001$)ga teng bo'lib, bu natijalar statistik jihatdan ishonchli hisoblanadi. Ushbu ko'rsatkichlar nol gipotezaning rad etilishini, ya'ni tanlanma ma'lumotlarining normal taqsimotga mos kelmasligini anglatadi.

Normallik testida aniqlangan eng katta ijobiy va salbiy farqlar qiymatlari ham taqsimotning simmetrik emasligini va normal egri chiziqdan sezilarli og'ishlar mavjudligini ko'rsatadi. Bu holat barcha o'zgaruvchilar bo'yicha bir xil yo'sinda kuzatildi.

Shunday qilib, Kolmogorov–Smirnov testi natijalari asosida tadqiqotda olingan barcha test ko'rsatkichlari normal taqsimlanmagan degan xulosaga kelindi. Shu sababli, keyingi bosqichlarda:

- guruhlararo farqlarni aniqlashda noparametrik mezonlar (Mann–Uitni U, Kruskal–Uollis H);
- o'zgaruvchilar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashda esa Spirmen rang korrelyatsiyasi;
- qo'llanilishi metodologik jihatdan to'g'ri deb topildi.

Jins bo'yicha farqlarni aniqlash (Mann–Whitney U testi). Kolmogorov–Smirnov testi natijalariga ko'ra, barcha psixodiagnostik ko'rsatkichlar normal taqsimlanmaganligi sababli, jinslar o'rtasidagi farqlarni aniqlash uchun noparametrik Mann–Whitney U testi qo'llanildi. Tadqiqotda 15 nafar o'g'il bola va 25 nafar qiz bola ishtirok etdi.

Ranks (o'rtacha reytinglar) tahlili. Reytinglar tahliliga ko'ra, barcha testlar bo'yicha o'g'il bolalarning o'rtacha reytinglari qiz bolalarga nisbatan yuqoriroq ekanini kuzatildi. Jumladan, "Shakllar qutisi" testida o'g'il bolalarning o'rtacha reytingi 21,00, qiz bolalarda esa 20,20 ni tashkil etdi. Shunga o'xshash holat "Matrushkalar" (21,30 va 20,02), "Kesilgan rasmlar" (22,60 va 19,24), "Sakkizta predmet" (22,07 va 19,56) hamda "Labirint" (22,93 va 19,04) testlarida ham qayd etildi.

"O'xshashini top", "Rasm uchun uychani top" va "Bu nimaga o'xshaydi" metodikalarida ham o'g'il bolalarning o'rtacha reytinglari yuqori bo'lsa-da, bu ustunlik statistik jihatdan baholanishi Mann–Whitney U testi orqali amalga oshirildi.

Mann–Whitney U testi natijalariga ko'ra, barcha testlar bo'yicha asimptotik ahamiyatlilik darajasi $p \leq 0.05$ ekanligi aniqlandi. Xususan, "Shakllar qutisi" ($U = 180, p = 0.750$), "Matrushkalar" ($U = 175.5, p = 0.657$), "Kesilgan rasmlar" ($U = 156, p = 0.261$), "Sakkizta predmet" ($U = 164, p = 0.400$), "Labirint" ($U = 151, p = 0.192$), "O'xshashini top" ($U = 156.5, p = 0.251$), "Rasm uchun uychani top" ($U = 174, p = 0.587$) hamda "Bu nimaga o'xshaydi" ($U = 162, p = 0.347$) testlarida jinslar o'rtasida ishonchli farqlar aniqlanmadi.

Z-statistikalar qiymatlarining pastligi ham ($Z = -0.318$ dan -1.305 gacha) kuzatilgan farqlar tasodifiy ekanligini ko'rsatadi.

Korrelyatsion tahlil (Pirson mezonida). Tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanish ko'rsatkichlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash maqsadida Pirson korrelyatsiya tahlili o'tkazildi. Korrelyatsion tahlil bolaning yoshi, jinsi hamda qo'llanilgan psixodiagnostik metodikalar natijalari o'rtasidagi munosabatlarni baholashga qaratildi.

Yoshi va jinsi bilan psixodiagnostik ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlik. Pirson korrelyatsiya tahlili natijalariga ko'ra, bolalarning yoshi bilan barcha psixodiagnostik metodikalar natijalari o'rtasida ijobiy va statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlik aniqlangan ($r = 0.492$ dan 0.616 gacha, $p \leq 0.01$). Jumladan, yosh ko'rsatkichi "Kesilgan rasmlar" ($r = 0.616$), "Bu nimaga o'xshaydi" ($r = 0.599$), "Labirint" ($r = 0.581$) va "Rasm uchun uychani top" ($r = 0.572$) metodikalari bilan nisbatan kuchli bog'liqlikni namoyon etdi. Bu holat yosh ortib borishi bilan bolalarning idrok, tafakkur, xotira va tasavvur jarayonlari jadal rivojlanishini ko'rsatadi.

Jins ko'rsatkichi bilan psixodiagnostik metodikalar natijalari o'rtasida esa salbiy, ammo statistik jihatdan ahamiyatli bo'lmagan bog'liqlik kuzatildi ($r = -0.051$ dan -0.215 gacha, $p \leq 0.05$). Ushbu natijalar maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanish ko'rsatkichlari jins omiliga sezilarli darajada bog'liq emasligini tasdiqlaydi.

Metodikalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik. Psixodiagnostik metodikalar o'rtasidagi korrelyatsion tahlil natijalari barcha testlar o'rtasida yuqori darajadagi ijobiy va statistik jihatdan ahamiyatli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi ($r = 0.694$ dan 0.952 gacha, $p \leq 0.01$).

Xususan, "Shakllar qutisi" metodikasi boshqa metodikalar bilan kuchli bog'liqlikni namoyon etdi: "Rasm uchun uychani top" ($r = 0.929$), "Bu nimaga o'xshaydi" ($r = 0.846$), "Matrushkalar" ($r = 0.821$). "Matrushkalar" metodikasi ham barcha qolgan metodikalar bilan yuqori darajada bog'langan bo'lib, ayniqsa "Bu nimaga o'xshaydi" ($r = 0.899$) va "O'xshashini top" ($r = 0.890$) metodikalari bilan kuchli munosabat kuzatildi.

"Labirint" va "O'xshashini top" metodikalari o'rtasida juda kuchli ijobiy bog'liqlik aniqlanib ($r = 0.952$), bu metodikalar bolaning mantiqiy fikrlashi va diqqat jarayonlarini baholashda o'zaro yaqin psixologik mexanizmlarga tayanishini ko'rsatadi. Shuningdek, "Bu nimaga o'xshaydi" metodikasi barcha testlar bilan barqaror va yuqori korrelyatsion bog'liqlikka ega ekanligi aniqlandi (1-jadval).

1-jadval: Maktabgacha yoshdagi bolalarda yosh va jins o'rtasidagi bog'liqlik (Pirson mezonida asosida)

	Shakllar qutisi	Matrushkalar	Kesilgan rasmlar	Sakkizta predmet	Labirint	O'xshashini top	Rasm uchun uychani top	Bu nimaga o'xshaydi
Yoshi	0.564**	0.565**	0.616**	0.492**	0.581**	0.505**	0.572**	0.599**
Jinsi	-0.051	-0.081	-0.187	-0.144	-0.215	-0.189	-0.092	-0.158

2-jadval: Maktabgacha yoshdagi bolalarda "Shakllar qutisi" metodikasi va boshqa metodikalar o'rtasidagi bog'liqlik (Pirson mezonida asosida)

	Matrushkalar	Kesilgan rasmlar	Sakkizta predmet	Labirint	O'xshashini top	Rasm uchun uychani top	Bu nimaga o'xshaydi
Shakllar qutisi	0.821**	0.694**	0.769**	0.791**	0.821**	0.929**	0.846**

3-jadval: Maktabgacha yoshdagi bolalarda “Matrushkalar” metodikasi va boshqa metodikalar o’rtasidagi bog’liqlik (Pirson mezonini asosida)

	Shakillar qutisi	Kesilgan rasmlar	Sakkizta predmet	Labirint	O’xshashini top	Rasm uchun uychani top	Bu nimaga o’xshaydi
Matrushkalar	0.821**	0.863**	0.843**	0.849**	0.890**	0.883**	0.899**

4-jadval: Maktabgacha yoshdagi bolalarda “Kesilgan rasmlar” metodikasi va boshqa metodikalar o’rtasidagi bog’liqlik (Pirson mezonini asosida)

	Shakillar qutisi	Matrushkalar	Sakkizta predmet	Labirint	O’xshashini top	Rasm uchun uychani top	Bu nimaga o’xshaydi
Kesilgan rasmlar	0.694**	0.863**	0.826**	0.816**	0.762**	0.749**	0.855**

5-jadval: Maktabgacha yoshdagi bolalarda “Sakkizta predmet” metodikasi va boshqa metodikalar o’rtasidagi bog’liqlik (Pirson mezonini asosida)

	Shakillar qutisi	Matrushkalar	Kesilgan rasmlar	Labirint	O’xshashini top	Rasm uchun uychani top	Bu nimaga o’xshaydi
Sakkizta predmet	0.769**	0.843**	0.826**	0.807**	0.843**	0.834**	0.857**

6-jadval: Maktabgacha yoshdagi bolalarda “Labirint” metodikasi va boshqa metodikalar o’rtasidagi bog’liqlik (Pirson mezonini asosida)

	Shakillar qutisi	Matrushkalar	Kesilgan rasmlar	Sakkizta predmet	O’xshashini top	Rasm uchun uychani top	Bu nimaga o’xshaydi
Labirint	0.791**	0.849**	0.816**	0.807**	0.952**	0.845**	0.852**

7-jadval: Maktabgacha yoshdagi bolalarda “O’xshashini top” metodikasi va boshqa metodikalar o’rtasidagi bog’liqlik (Pirson mezonini asosida)

	Shakillar qutisi	Matrushkalar	Kesilgan rasmlar	Sakkizta predmet	Labirint	Rasm uchun uychani top	Bu nimaga o’xshaydi
O’xshashini top	0.821**	0.890**	0.762**	0.843**	0.952**	0.883**	0.899**

8-jadval: Maktabgacha yoshdagi bolalarda “Rasm uchun uychani top” metodikasi va boshqa metodikalar o’rtasidagi bog’liqlik (Pirson mezonini asosida)

	Shakillar qutisi	Matrushkalar	Kesilgan rasmlar	Sakkizta predmet	Labirint	O’xshashini top	Bu nimaga o’xshaydi
Rasm uchun uychani top	0.929**	0.883**	0.749**	0.834**	0.845**	0.883**	0.896**

9-jadval: Maktabgacha yoshdagi bolalarda “Bu nimaga o’xshaydi” metodikasi va boshqa metodikalar o’rtasidagi bog’liqlik (Pirson mezonini asosida)

	Shakillar qutisi	Matrushkalar	Kesilgan rasmlar	Sakkizta predmet	Labirint	O’xshashini top	Rasm uchun uychani top
Bu nimaga o’xshaydi	0.846**	0.899**	0.855**	0.857**	0.852**	0.899**	0.896**

Tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanish ko’rsatkichlari o’rtasidagi o’zaro bog’liqlikni baholashga qaratildi.

Spirman korrelyatsiya tahlili shuni ko’rsatdiki, bolaning yoshi barcha psixodiagnostik testlar bilan sezilarli ijobiy bog’liq ($r = 0.492-0.616$, $p \leq 0.01$). Bu shuni anglatadiki, yosh ortishi bilan bolaning idrok, tafakkur, xotira va mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi.

Biroq, jins ko’rsatkichi bilan psixologik ko’rsatkichlar o’rtasida salbiy, ammo statistik jihatdan ahamiyatli bo’lmagan bog’liqlik kuzatildi ($r = -0.051 - -0.215$, $p \leq 0.05$), ya’ni maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanish ko’rsatkichlari jinsdan qattiq farq qilmaydi.

Spirman tahlili natijalari metodikalar o’rtasida yuqori ijobiy korrelyatsiyani ko’rsatdi ($r = 0.694-0.952$, $p \leq 0.01$). Masalan, “Labirint” va “O’xshashini top” metodikalari o’rtasidagi korrelyatsiya $r = 0.952$ bo’lib, bu metodikalar bolaning mantiqiy fikrlash va diqqat jarayonlarini baholashda o’zaro uyg’unligini ko’rsatadi.

Shuningdek, barcha metodikalar bilan “Rasm uchun uychani top” va “Bu nimaga o’xshaydi” testlari ham yuqori korrelyatsiyani namoyon qildi, bu metodikalar psixologik rivojlanishni kompleks baholashda bir-birini to’ldiruvchi vositalar ekanligini ko’rsatadi.

Normallik testi natijalari (Kolmogorov–Smirnov testi, $p \leq 0.001$) shuni ko'rsatdiki, ma'lumotlar normal taqsimlanmagan. Shu sababli Spirmen korrelyatsiya tahlili ham o'tkazildi. Spirmen tahlili Pirson bilan mos natijalarni berdi:

1. Yosh bilan barcha testlar o'rtasida ijobiy va sezilarli bog'liqlik saqlanib qoldi.
2. Jins bilan bog'liqlik esa ahamiyatsiz bo'lib, jins omilining maktabgacha yoshdagi psixologik rivojlanishga sezilarli ta'siri yo'qligi tasdiqlandi.
3. Testlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik yuqori darajada saqlanib, metodikalar o'rtasidagi uyg'unlikni ko'rsatdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

1. Maktabgacha yoshdagi bolalarda psixologik rivojlanish ko'rsatkichlari yoshga bog'liq bo'lib, yosh ortishi bilan idrok va mantiqiy fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi.
2. Jins omili maktabgacha yoshdagi psixologik rivojlanishga sezilarli ta'sir ko'rsatmaydi.
3. Metodikalar o'rtasidagi yuqori korrelyatsiyalar testlar bir-birini to'ldiruvchi va bir xil psixologik jarayonlarni baholashda ishonchli ekanligini ko'rsatadi.
4. Natijalar psixologik rivojlanishni kompleks baholash uchun qo'llaniladigan metodikalar uyg'un va bir-birini tasdiqlovchi vositalar ekanligini tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, maktabgacha yoshdagi bolalarda psixologik rivojlanishni baholashda yosh omili eng muhim determinant hisoblanadi, metodikalar esa bir-birini to'ldiruvchi va ishonchli vositalardir.

Korrelyatsion tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanish ko'rsatkichlari yosh omili bilan chambarchas bog'liq, biroq jins omiliga sezilarli darajada bog'liq emas. Metodikalar o'rtasidagi yuqori korrelyatsiyalar esa qo'llanilgan testlarning o'zaro uyg'unligini va ular bolaning psixologik rivojlanishini kompleks baholash imkonini berishini tasdiqlaydi.

Olingan natijalarga ko'ra, maktabgacha yoshdagi bolalarning idrok, tafakkur, xotira, diqqat va tasavvur ko'rsatkichlari bo'yicha jins omili asosida statistik jihatdan ahamiyatli farqlar aniqlanmadi. Garchi o'g'il bolalarda ko'rsatkichlar o'rtacha reytinglar bo'yicha nisbatan yuqoriroq bo'lsa-da, ushbu farqlar ishonchli darajada emas. Bu holat maktabgacha yosh davrida psixologik rivojlanish ko'rsatkichlari asosan jinsga emas, balki individual va yosh xususiyatlariga bog'liq ekanligini ko'rsatadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning psixologik rivojlanishini psixodiagnostika qilish ta'lim-tarbiya jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Psixodiagnostik tadqiqotlar bolaning individual xususiyatlarini aniqlash va rivojlanishdagi muammolarni erta aniqlash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Выготский Л.С. Психология развития ребенка. – Москва, 2005.
2. Немов Р.С. Психология. – Москва, 2010.
3. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – Москва, 2008.
4. Karimova V.M. Bolalar psixologiyasi. – Toshkent, 2016.
5. Maktabgacha ta'lim psixologiyasi bo'yicha metodik qo'llanmalar. – 2018.
6. Razakova Rayxan Saylaubekovna. (2025). Keksalik davridagi yolg'izlik hissini kamaytirish uchun amaliy tavsiyalar. "XXI asrda innovatsion texnologiyalar, fan va ta'lim taraqqiyotidagi dolzarb muammolar" nomli respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi, 3(2), 32–34. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14852345>
7. Razakova Rayxan. (2025). Keksalarning ruhiy va emotsional salomatligini yaxshilashga qaratilgan takliflar. Conference on the Role and Importance of Science in the Modern World, 2(2), 64–67. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14848049>
8. Razakova Rayxan, & Ro'zmetova Mahbuba. (2025). Gerontologiyada psixologik xizmatdan foydalanishning nazariy va metodologik asoslari. Conference of Natural and Applied Sciences in Scientific Innovative Research, 2(4), 50–53. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15242570>
9. Razakova Rayxan. (2025). Keksalarning ruhiy va emotsional salomatligini yaxshilashga qaratilgan takliflar. Conference on the Role and Importance of Science in the Modern World, 2(2), 64–67. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14848049>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.